

22

EMANETE HIYANET

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ

Ebû Hureyre'den (r.a) rivâyet edildiğine göre Peygamber (s.a) şöyle buyurdu: **“Münafığın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, vaad ettiği sözünde durmaz ve kendisine güvenilir bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder”**¹³⁸.

138 Buhâri, İman, 24; Müslim, İman, 107; Ahmed b. Hanbel, II, 357.

AÇIKLAMA

Hadisin başka bir tariki şöyledir: “Dört şey vardır ki, onlar kimde olursa hâlis münafık olur. Onlardan bir hasletin bulunduğu kimse, onu terk edene kadar kendisinde bir nifak hasleti olmuş olur: Kendisine güvenilip bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder, konuştuğunda yalan söyler, sözleşme yaptığında sözünde durmaz ve anlaşmazlığa düştüğünde yan çizer/haksızlığa sapar”¹³⁹. Ayrıca başka bir tarikte, “Böyle bir kimse oruç tutup namaz kılsa ve müslüman olduğunu iddia etse de durumu değişmez”¹⁴⁰ açıklaması yer alır.

Münafık, “zihin karışıklığı, ruh bozukluğu veya irade zayıflığı yüzünden imanla küfür arasında gidip gelen, kararsız, şüphe içinde bocalayan, imandan çok küfre yakın olan veya küfrünü gizleyerek kendini mümin gösteren, dinin bir kapısından girip diğerinden kaçan çifte şahsiyetli insan” demektir. Zaten nifak kelimesinin kökünde, “tarla faresinin bir tehlike anında kaçmasını sağlamak üzere yuvası için hazırladığı birden fazla çıkış noktasının birinden girip diğerinden çıkması” anlamı vardır.

Fıkıh kitaplarında *vedia* başlığı altında ele alınan *emanet*, güvene dayalı olarak bir kimseye koruması için bırakılan mal veya eşya demektir. Kendisine bir şey emanet edilen kimse, prensip olarak emin kimse demektir. İyi niyetli olduğu ve makul derecede titizlik gösterdiği müddetçe, kendisine bırakılan mala gelen zarardan sorumlu olmaz. Ancak kendi malını koruduğu gibi korumaz de malın telef ve ziyanına sebep olması durumunda sorumlu tutulur. Çünkü bu, bir nevi emanete hıyanet demektir. Emanetin, bir ücret karşılığında teslim edilmesi halinde,

139 Buhârî, İman, 24; Müslim, İman, 106.

140 Müslim, İman, 109-110.

iki taraflı bir akid ve hukukî işlem olduğundan tazmin gerekir. Emanet edenin izni, bilgisi ve rızası dışında, onu kullanmak, kullandırmak, bir başkasına emanet etmek veya üzerinde herhangi hukukî bir tasarrufta bulunmak yanlış olur.

Esasen, emanetin iman, namaz, infak, âdil yönetim anlayışı, âdâp ve ah-lâk gibi manevî-ruhânî boyutu vardır. Nitekim Yüce Kur'an, "Biz, emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk da onu yüklenmekten kaçındılar; onu insan yükledi; çünkü o çok zâlim çok câhildir"¹⁴¹ ve "Emanetleri ehline vermemizi, insanlar arasında hükmettiğimiz zaman adâletle hükmetmemizi emreder"¹⁴² âyetleriyle bu gerçeği açıklar. Hayatının her merhalesinde, dost-düşman herkes tarafından *el-Emîn* sıfatıyla tanınan Peygamberimiz, "Emânet sahibi olmayan kişinin gerçek imanı yoktur"¹⁴³ uyarısında bulunarak iman-emanet ilişkisine vurgu yapar. Zira iman ile emanet, emniyet kökünden gelir.

Hadis, güveni kötüye kullanmanın ve emanete hıyanet etmenin bir iman zafiyeti olduğunu ifade eder. Aslında bu nevi hadislerde geçen nifak kavramı, itikadî nifaktan/inanç bozukluğundan ziyade amelî nifak/eksiklik olarak yorumlanır. Ancak söz konusu alâmetlerin süreklilik arz edip kökleşmesi, iman açısından çok ciddi bir zafiyet ve tehlike oluşturur.

Bu sebeple nifak gibi müzmin bir hastalık virüsü taşıyıcısı olmamak için hep doğru konuşulmalı, sözünde durulmalı ve emanete riayet edilmedir. Unutulmamalıdır ki, hile yoluyla başkalarını aldatmaya yeltenen münafık karakter, gerçekte Allah'ı ve kullarını değil, ancak kendisini aldatmış olur. Zira Allah Teâlâ, ebedî-ezelî ilmiyle her şeyi kuşatmıştır. O,

141 Ahzâb 33/72

142 Nisâ 4/58

143 Ahmed b. Hanbel, III, 135.

gizli-açık her şeyden haberdardır.

Allah Teâlâ, “(Kurtuluşa erişecek mü’minler) emanet ve sözleşmelerine sadakat gösterirler”¹⁴⁴ âyetiyle, müminin, evrensel çapta son derece güvenilir (emîn) ve sağlam bir karakter olması gerektiğini hatırlatır. Emânet titizliğinin yitirilmesi durumunda Rasûl-i Ekrem ise “Emanet kaybedildiği/işler ehli olmayanlara verildiği zaman kıyameti bekle!”¹⁴⁵ hadisiyle, sosyal ahlâkın dejenere olup toplumsal planda bir çöküşün yaşanacağını hatırlatır.

Rasûl-i Ekrem’in, etrafını aydınlatan ışık (sirâc-ı münîr) sıfatı, dünya hayatı yanında ölümlle başlayan kabir/berzah hayatında ve ebedî âlemde tecelli eder. Kabre defnedilen kimseye görevli melek, “Bu şahıs (Muhammed aleyhisselam) hakkında bilgin nedir?” (Mâ ılmuke bi hâza’r-racül) diye soracak. Samimi ve ciddi bir Müslüman, “O Muhammed’dir, o Rasûlullah’tır, beyineleri ve hidayeti bize getiren odur. Çağrısına derhal icabet ederek ona iman ve ittiba ettik” diyerek imtihanı başarır. Görevli melek de ona, “O halde huzur ve salah içinde uyu/istirahat et” der (artık orası onun için cennet bahçesi ve aydınlık olur). Şayet gelen adam kâfir veya münafık bir karakter ise, aynı suâl karşısında kem küm eder (artık orası onun için cehennem çukuru ve karanlık olur)¹⁴⁶.

Asr-ı saadet Medine’sinde 40-50 veya 100 kadar münafık varlığından söz edilir. Özellikle vasıfları belli ve kişilikleri tanındıktan sonra aslında onların gizli kalmaları da mümkün değildir. Nitekim, “Sen onları konuşma tarzından mutlaka tanırsın”¹⁴⁷ âyeti bu durumu açıklar. “Kalplerinde

144 Mü’minûn 23/8

145 Buhâri, İman, 1.

146 Buhâri, İlim, 24.

147 Muhammed 47/30

olanı kendilerine haber verecek bir sûrenin indirilmesinden¹⁴⁸ tasalan ve korkan münafıkların, Rasûlullah'ın (s.a) söylemediği bir sözü bile ona isnat etmekten çekindikleri de görülür. Ayrıca, münafıklarda iç açıcı bir görünüm ve dinî kavrayışın bir arada bulunamayacağını açıklayan hadis¹⁴⁹ de dikkat çekicidir.

Üzülerek kaydedilmelidir ki, gerek devlet, dernek ve vakıf malları konusunda gerek çok ortaklı şirket ve holdingler bünyesinde hayırseverleri veya ortakları hayli rahatsız eden sûistimler, gereksiz tasarruflar ve usulsüz harcamalar yapıldığı ortaya çıkabilmektedir. Bu yüzden resmî veya özel kurumlarda çalışanlar, üstlendikleri emaneti kendi özel malları gibi korumadıkları ve üzerinde gereken titizliği göstermedikleri sürece hıyanet içinde bulduklarını fark etmelidirler.

148 Tevbe 9/64

149 Tirmizî, İlim, 19.